

pred izidom časopisa. Tega društva tudi ni med registriranimi društvi pri Slovenski izseljenski matici.

V teh tednih sem bila tudi na 7 sejah upravni odborov raznih društev, kjer smo se dokončno dogovorili o načinu in varni hrambi društvenega arhivskega gradiva v društvenih prostorih. V juliju so bile pri slovenskih društvih tudi razne prireditve, od svečanosti do športnih. Na vse sem bila vabljen. Svojo udeležbo sem delovno izkoristila tako, da sem posnela razgovore in pričevanja vseh dosedanjih predsednikov Slov. primorskega društva S. Gregorčič in SND Lipa park, delno pa še člane nekaterih drugih društev (štiri kasete po 90 min). Udeležila sem se tudi sprejema na ladji Captain John, ki sta ga priredili županji pobratenih mest Ljubljane in Missauga ob obisku tov. Keršovanove v Kanadi.

Arhivsko gradivo, ki sem ga utegnila zbrati in odbrati ter prefotokopirati obsega približno 2000 strani. Originalnega gradiva je toliko, kolikor so ga društva lahko odstopila (izkaznice, programi, vabila, duplikati zapisnikov, drugi izvodi ustanovnih aktov, nekaj tiskov, ...) Precej gradiva sem prinesla že s seboj, nekaj pa bodo še poslali po izseljencih, ki bodo še letos prišli domov.

Vse zbrano arhivsko gradivo bo, po dogovoru, po obdelavi prešlo v last oz. upravljanje Izseljenske matice,

ali Arhiva SRS ali pa Centra za izseljenstvo pri SAZU.

Na društvenih sestankih in v pogovorih s predsedniki društev smo se dogovorili naslednje:

1. Sedanji predsedniki bodo obvestili in pozvali vse člane bivših odborov, od ustanovitve dalje, da arhivsko gradivo, ki ga morda še hranijo doma odstopijo društvu v zameno za fotokopije.

2. V društvenih prostorih bodo v najkrajšem času namestili ognjevzdržne omare za arhivsko gradivo, s katerim bo odlej upravljal le tajnik društva oz. predsednik, če bo odbor tako odločil.

3. Vsa službena pošta naj bo naslovljena na društveni naslov, ne pa na privatne naslove.

4. Originalov zbranega arhivskega gradiva, ko bo dokončno urejeno, tajnik ne bo več dajal iz društvenih prostorov.

5. Obvezala sem se napisati za tajnike še posebna navodila za vodenje domače korespondence. Vse posle vodijo ljudje prostovoljno, brez posebne administrativne kvalifikacije, zato bi jim tako navodilo dobrodošlo in so me zanj prosili.

6. Obvezala sem se tudi, da bom vse ugotovitve s pet-tedenskega dela z društvi v obliki predlogov za sancijo razmer predložila Slovenski izseljenski matici, kar dajem v posebnem poročilu.

Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti Slovencev – (Delovni obisk v Kanadi od 23. 6. do 8. 8. 1989)

Milica Trebše–Štolfa

Po URP RSS Kulturna ustvarjalnost Slovencev, ki ima sedež pri Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete v Ljubljani (vodja projekta je prof. dr. Nace ŠUMI), so mi Raziskovalna skupnost Slovenije, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete in Slovenska izseljenska matica v Ljubljani omogočili šesttedensko delovno bivanje v Kanadi med društvi slovenskih izseljencev na Niagarskem polotoku, v času mojega rednega letnega dopusta. Vsebinska delovnega programa:

1. Z ozirom na dejstvo, da sem se že seznanila s skoraj vsemi društvi slovenskih rojakov v južnem Ontariu, mi je bil cilj zbrati in urediti čimveč arhivskega gradiva pri društvih z njihovo pomočjo in člane usposobiti za samostojna urejevalna dela.

2. Slovensko prosvetno društvo "Simon Gregorčič", ki se je v letu 1959 ustanovilo kot društvo primorskih Slovencev (še danes so v njem včlanjeni pretežno primorski rojaki), slavi letos trideseto obletnico svojega delovanja. Za ta jubilej jim po programu raziskovalne naloge pripravljam društveno monografijo. Zato je bil moj namen obiska dopolnjevanje in dokončno odbiranje arhivskega gradiva za raziskave in objavo ter identifikacija in popis fotografskega gradiva članov društva "Simon Gregorčič" v Torontu.

3. Tretji namen je bil navezava stikov z novimi društvi.

Realizacija programa:

Ad 1. Obsežnejše delovno poročilo, ki sem ga 10. avgusta letos dostavila Arhivu SRS, Slovenski izseljenski matici in Raziskovalni skupnosti Slovenije v Ljubljani

obsega popis društev oziroma aktivnosti, ki so mi gradivo v fotokopijah odstopili in obdobje za katerega sem gradivo prinesla s seboj.

Ves čas bivanja sem aktivno sodelovala na vseh društvenih prireditvah in sejah odborov slovenskih izseljenskih društev tega območja. Zato sem po vrnitvi tudi izdelala predlog želja in potreb naših izseljencev, ki naj jih Matica po možnosti upošteva v programu za naslednje leto.

Ad 2. Člani društva "Simon Gregorčič" so prizadevno pomagali zbirati dodatno arhivsko gradivo. Moj načrt dela obravnave društvene kronike sem predstavila na seji odbora društva, kjer so ga sprejeli. V tem času sem pripravila tudi prvih 40 strani rokopisa, ki smo ga na društveni seji prebrali, saj je za to obdobje ohranjenega najmanj arhivskega gradiva. (Rokopis je že v celoti končan v oktobru in oddan v tiskarno.)

Podobno metodologijo obdelave arhivskega gradiva sem izdelala še za SND LIPA PARK v St. Catherinesu, ki bo praznoval 25. obletnico kulturnega delovanja in za Vzajemno podporno zvezo "BLED" – odsek PLANICA 13 v Beamsville, ki bo v letu 1993 slavil 50. obletnico uspešnega kulturnega delovanja. Obe društvi sta se z zasnovo strinjali in me prosili, da tudi zanju pripravim publikacijo.

Ad 3.a Častni predsednik SKD v Sudburyju bo prisrbel arhivsko gradivo tega društva, ki bi po svojem kulturnem poslanstvu v prvem obdobju zlasti, zaslužilo podrobnejšo raziskavo in objavo.

3b. Za društvo VPZ BLED – odsek 12 – Novo mesto, s sedežem v St. Catherinesu bomo pričeli zbirati ar-

livsko gradivo, saj bo društvo leta 1993 sláviló 40. obletnico delovanja.

V teli štírilh letih, kar aktivneje sodelujem s kanadskimi društvi slovenskih rojakov sem ugotovila, da je bila naša prisotnost zelo potrebna, saj me vedno več društev

vabi v svojo sredino in želijo urediti svojo pisno in slikovno dokumentacijo. Mislim, da moramo za celovitejši prikaz slovenske kulturne zgodovine s tem in takim delom nadaljevati. Naši rojaki nam bodo radi pomagali.

Poročilo o projektu izdaje kart jožefinskih deželnih merjenj

Ena Umek

Sedemletna vojna in poraz Avstrije v njej sta pokazala na pomembnost kartografskega gradiva za potek vojaških operacij. Zato je po zaključku vojne feldmaršal Daun, predsednik dvornega vojnega sveta, predlagal cesarici Manji Tereziji, da izdelajo karte cesarstva. Dela je vodil štab generalnega poveljstva. Izvedli pa so jih v letih 1764 – 1785 za to določeni oficerji, med katerimi je bilo tudi mnogo inženirjev. Ker je vojaške zadeve do leta 1765 vodil Jožef II, se ta merjenja imenujejo jožefinska deželna merjenja. Vse državno območje je bilo razdeljeno po triangulacijski mreži na sekcije. Mapiranje posameznih dežel so izvedli po različnih metodah glede na obstoječe podlage. Mapirali so v merilu 1 : 28.800. Čeprav imajo merjenja zaradi delno manjkajočih triangulacijskih podlag pomanjkljivosti in so zato leto 1806 začeli z novim deželnim merjenjem (franciscejsko deželno merjenje), je jožefinsko deželno merjenje pomembno delo kartografije 18. stoletja.

Jožefinska deželna merjenja hrani danes v zbirki karte Vojni arhiv na Dunaju in so imela do leta 1864 tajni značaj. Vseh kart je 4685 listov, od teh se na slovenski etnični prostor v okviru avstrijskih dednih dežel nanašajo sekcije št. 106–164, 166–181, 186–239, 246, (139 kart). Velikost karte je 120 x 80 cm, so ročno kolorirane. Poleg upodobitve reliefa so na kartah označeni z določenimi znaki gradovi, naselja, cerkve, znamenja, mlini, žage, fužine, rudniki, ceste, ribniki, gozdni kompleksi.

Karte spremljajo opisi (Landesbeschreibungen) za posamezne sekcije. Te so pripravili tudi vojaški inženirji, ki so ta področja mapirali. Opisi imajo določene rubrike in način vpisovanja podatkov. Rubrike so naslednje:

- zaporedna številka naselja v sekciji
- ime naselja, ki je mnogokrat napisano v slovenski obliki
  - oddaljenost naselja od bližnjih krajev v urah hoda
  - opis naselja, navedba poslopij, ki so zgrajena iz kamna ali opeke in njihove kapacitete za nastanitev vojaštva
  - opis voda, njihovih bregov, navedba globine in širine reke, plovnost reke in tipi čolnov, navedba mostov in materiala, iz katerega so zgrajeni, njihova velikost in sposobnost za vojaške Transporte, brodov
  - opis močvirij in njihove prehodnosti
  - opis pešpoti in cest, njihove širine, kvalitete in možnosti prevoza z vozmi ali prehoda s konji
  - opis gozdov, navedba njihovih ledinskih imen in drevesne sestave ter prehodnosti s konji ali vozovi
  - opanibe.

Čeprav je bil namen opisov vojaški, dajejo vrsto podatkov o strukturi naselij, gozdov, pregled vseh mostov, cest, podatke o tedanjih gospodarskih obratih (mlini, žage, rudniki, fužine), pomembnejših poslopijih (gradovi, cerkve) in je prvo kartografsko delo, ki je izdelano po enotnih merilih za vse slovenske dežele. Zato zaslužijo tako karte kakor opisi izdajo tega dela, katerega bogati podatki predstavljajo izhodišče za mnoge znanstvenca, nogo pri nadaljnjih raziskavah. Izdaja kart zahteva predvsem tehnološke rešitve, ki se morajo čim bolj približati izgledu originala. Izdaja opisov deželnih merjenj pa zahteva predhodno transliteracijo rokopisa iz gotske pisave v humanistiko in nato objavo vira v originalnem besedilu in v prevodu iz nemščine v slovenščino.

Pripravljena so navodila za transliteracijo besedila. Na začetku objave so predstavljene rubrike, zato se vsaka rubrika pri transliteraciji označuje s črkami od a dalje in vsaka rubrika tvori svoj odstavek. Druga in tretja rubrika (ime naselja in oddaljenost od drugih naselij) se združita. Transliteracija v četrti rubriki je tekoča.

V primeru, da se opis nanaša ne le na naslovni kraj, ampak tudi na druge, se pred začetkom opisa tega kraja navede tudi ta kraj v okroglem oklepaju. Krajevna ali druga imena se transliterirajo točno po originalu ne glede na morebitne pisne napake. V prevodu pa se navede današnja oblika imena. Vse znake za merske enote se transliterirajo z znaki po originalu, v prevodu navesti jih kot sežnje, lakte, čevlje. Okrajšane besede je pri transliteraciji dopolniti v oglatem oklepaju, pri prevodu se to ne označuje. V kolikor se med gotsko pisavo meša latinsko pismo, se pri preverjanju transliteracije take besede posebej označijo. Nečitljive besede se posebej označi (...). Transliteraciji se doda poseben slovarček latiniziranih besed in merskih enot.

Tako kartam kakor opisom je potrebno dodati kazalo vseh toponominov, ki se pojavljajo na kartah in na opisih. V kazalu se navajajo današnje oblike toponominov, v okroglem oklepaju pa se navedejo vse oblike imen, ki se v viru pojavljajo. Originalna imena se povežejo se s kazalkami z današnjim imenom.

Pri posvetu s predstavniki strok (zgodovina, umetnostna zgodovina, gozdarstvo, slavistika, kartografija, krajinarstvo) je bil izražen velik interes za objavo tega vira, ki pomeni izhodišče za mnoge raziskave teh strok.

Izdajo jožefinskih deželnih merjenj tako kart kakor opisov pripravljata Arhiv SR Slovenije in Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, ki sta doslej projekt tudi finančno podprla. Ob projektu sta zbrala Arhiv in Inštitut vrsto strokovnjakov, ki bodo pripravili za uvodna besedi-